

Załącznik 2 do wniosku o wszczęcie postępowania habilitacyjnego

Autoreferat

1. Imię i nazwisko:

Marcin Marcinko

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe (z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej):

a) 26 czerwca 2006 r. – doktor nauk prawnych w zakresie prawa, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Tytuł rozprawy doktorskiej: „Organizacja Narodów Zjednoczonych wobec zjawiska współczesnego terroryzmu międzynarodowego”.

Promotor: dr hab. Kazimierz Lankosz, prof. UJ.

Recenzenci: dr hab. Michał Chorośnicki, prof. UJ;

dr hab. Zdzisław Galicki, prof. UW.

b) 15 lipca 2004 r. – dyplom ukończenia Warszawskiej Szkoły Letniej Międzynarodowego Prawa Humanitarnego (*Warsaw Summer School of International Humanitarian Law*) zorganizowanej przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża i Polski Czerwony Krzyż.

c) 16 lipca 2001 r. – magister prawa, Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych:

a) od 1 października 2006 r. do 30 września 2008 r. – asystent w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego WPiA UJ.

b) od 1 października 2008 r. do chwili obecnej – adiunkt w Katedrze/Zakładzie Prawa Międzynarodowego Publicznego WPiA UJ.

c) od 1 października 2011 r. do 30 września 2012 r. – adiunkt w Centrum Kształcenia Służb Mundurowych, Wyższa Szkoła Humanitas w Sosnowcu.

d) od 1 października 2012 r. do 30 września 2015 r. – adiunkt w Katedrze Bezpieczeństwa i Zarządzania Kryzysowego, Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej.

4. Wskazanie osiągnięcia wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. 2017 r., poz. 1789):

a) tytuł osiągnięcia naukowego:

„Normatywny paradygmat prowadzenia działań zbrojnych w niemiędzynarodowym konflikcie zbrojnym”.

b) autor, tytuł publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy:

Marcin Marcinko, *Normatywny paradygmat prowadzenia działań zbrojnych w niemiędzynarodowym konflikcie zbrojnym*, 2019, Wydawnictwo Presscom, prof. dr hab. Andrzej Makowski, dr hab. Brygida Kuźniak.

c) omówienie celu naukowego ww. pracy i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania:

Celem monografii przedłożonej jako osiągnięcie naukowe jest odpowiedź na pytanie, w jakim zakresie normatywny paradygmat prowadzenia działań zbrojnych, czyli pewien wzorzec, oparty na normach międzynarodowego prawa humanitarnego model postępowania stron walczących znajdujący zastosowanie w trakcie toczącego się między nimi konfliktu zbrojnego, reguluje postępowanie stron walczących w niemiędzynarodowych konfliktach zbrojnych. Kształtowane przez wieki zasady i normy prowadzenia działań zbrojnych, skodyfikowane w XX stuleciu, dotyczyły bowiem konfliktów międzynarodowych, prowadzonych przez państwa, nie obejmowały natomiast konfliktów, w których przeciwnikiem państw były niepaństwowe zorganizowane grupy zbrojne. Próby prawnego uregulowania takich konfliktów państwa postrzegały jako ingerencję w ich sprawy wewnętrzne, obawiały się również, iż akceptacja norm dotyczących tych konfliktów na poziomie międzynarodowym może oznaczać lub prowadzić do pośredniej formy uznania wspomnianych grup.

Dopiero po zakończeniu II wojny światowej, a w szczególności wraz z końcem „zimnej wojny”, gdy coraz rzadziej dochodziło do wybuchu konfliktów międzynarodowych, natomiast coraz częściej starcia zbrojne toczono w ramach konfliktów niemiędzynarodowych, państwa podjęły próby przystosowania norm prawa humanitarnego do specyfiki tego rodzaju konfliktów. Rozwój traktatowego prawa humanitarnego, które stanowiłoby odpowiedź na liczne wyzwania, jakie te konflikty stawały, następował jednak bardzo wolno. Równie powoli, acz sukcesywnie, rozwijało się prawo zwyczajowe, rozszerzając zakres norm międzynarodowego prawa humanitarnego dotyczących prowadzenia działań zbrojnych na konflikty niemiędzynarodowe. Siłą napędową tego rozwoju było przekonanie, że z moralnego punktu widzenia konieczne jest znaczące rozszerzenie ochrony prawnej ofiar konfliktów niemiędzynarodowych, na wzór ochrony przysługującej ofiarom konfliktów o charakterze międzynarodowym. Stanowisko takie wyraził m.in. Międzynarodowy Trybunał Karny dla byłej Jugosławii (MTKJ) – w decyzji z 1995 roku Izba Apelacyjna tego Trybunału

stwierdziła, iż to, co nieludzkie, a w rezultacie zakazane podczas konfliktów międzynarodowych, jest również nieludzkie i niedozwolone podczas konfliktów niemiędzynarodowych. Jednocześnie jednak MTKJ podkreślił, iż pojawienie się norm o charakterze ogólnym, które odnoszą się do niemiędzynarodowych konfliktów zbrojnych, nie oznacza automatycznego zastosowania całego prawa humanitarnego w tych konfliktach. Zdaniem MTKJ, tylko niektóre zasady i normy regulujące międzynarodowe konflikty zbrojne zostały stopniowo rozszerzone do tego stopnia, by znaleźć zastosowanie w konfliktach niemiędzynarodowych i co równie istotne, rozszerzenie to nie nastąpiło poprzez pełne i mechaniczne transponowanie tych norm do konfliktów niemiędzynarodowych – w konfliktach tych stosuje się raczej ogólną zasadę zawartą w tych normach, nie zaś ich szczegółową treść.

Przyjmując zatem założenie o funkcjonowaniu na gruncie międzynarodowego prawa humanitarnego paradygmatu prowadzenia działań zbrojnych i stawiając tezę o uniwersalnym charakterze tego paradygmatu, stosowanego w każdym konflikcie zbrojnym, ale przy jednoczesnym uwzględnieniu obowiązującego w prawie humanitarnym dychotomicznego podziału konfliktów na międzynarodowe i niemiędzynarodowe, w omawianej pracy przeprowadzono analizę, w jakim zakresie specyfika konfliktu niemiędzynarodowego wpływa na zastosowanie wspomnianego paradygmatu w przypadku takiego konfliktu. Badania miały również wykazać, które z norm stosowanych w konfliktach międzynarodowych, dotyczących prowadzenia działań zbrojnych, uległy wspomnianemu przez MTKJ rozszerzeniu na konflikty niemiędzynarodowe i czy nastąpiło to w drodze uregulowań traktatowych, czy wskutek ukształtowania się norm zwyczajowych. Skoro zaś owo rozszerzenie nie miało charakteru „pełnego i mechanicznego”, lecz doszło jedynie do przeniesienia „ogólnej zasady” wynikającej z danej normy, należało wyjaśnić, o jaką „zasadę” chodzi i jak ją interpretować w realiach niemiędzynarodowego konfliktu zbrojnego.

Normatywny fundament paradygmatu prowadzenia działań zbrojnych stanowią podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego – zasada rozróżniania oraz zasada proporcjonalności. Uzupełniają je szczegółowe zobowiązania w zakresie zachowania środków ostrożności w czasie ataków i przeciwko skutkom ataków oraz równie szczegółowe uregulowania dotyczące metod i środków walki. Co istotne, składające się na ów paradygmat normy prawa humanitarnego sformułowano w taki sposób, by zachować odpowiednią równowagę między koniecznością wojskową, umożliwiającą realizację celów o charakterze militarnym, a względami humanitaryzmu, pozwalającymi zapewnić ochronę osobom niewalczącym i obiektom cywilnym przed skutkami działań zbrojnych. Skoro więc omawiany paradygmat ma wymiar uniwersalny, z powodzeniem powinien być stosowany w każdym konflikcie zbrojnym. Nie można jednak zapominać, że choć niektóre z norm stosowanych w konfliktach międzynarodowych mogą znaleźć zastosowanie w przypadku konfliktów niemiędzynarodowych, opracowano je z myślą o działaniach zbrojnych toczących się między państwami, zatem nie zawsze udaje się je odpowiednio „dopasować” do operacji prowadzonych przeciw zorganizowanym grupom zbrojnym. Związek pomiędzy reżimem prawnym ustanowionym dla konfliktów międzynarodowych i reżimem prawnym stosowanym w konfliktach niemiędzynarodowych polega więc nie tylko na konwergencji – w kontekście

omawianych w pracy zagadnień, szczególną uwagę zwrócono na występujące między tymi reżimami rozbieżności.

Niewątpliwie, najważniejszą ze wspomnianych różnic jest charakter stron konfliktu – w przypadku konfliktów międzynarodowych, ich specyfika wynika przede wszystkim z założenia, iż co najmniej jedną ze stron takiego konfliktu jest niepaństwowa zorganizowana grupa zbrojna, która nie jest podmiotem prawa międzynarodowego, a jej członkom nie przysługuje status kombatanta, co istotnie wpływa na zakres zastosowania norm prawa humanitarnego wynikających z zasady rozróżniania. Podejmując walkę z niepaństwowymi grupami zbrojnymi, państwa odmawiają im równoprawnego statusu i przywileju prowadzenia działań zbrojnych, więc w rezultacie działalność militarna tych grup uznawana jest za nielegalną i zagrożona sankcjami karnymi. To z kolei powoduje, że państwa postrzegają walkę z niepaństwowymi grupami zbrojnymi nie tylko jako walkę zbrojną, lecz także jako działania mające na celu przywrócenie i utrzymanie porządku publicznego, co wymaga prowadzenia operacji policyjnych, te zaś prowadzi się według innego paradygmatu użycia siły. Jest nim paradygmat ochrony porządku publicznego, którego normatywne zręby tworzy międzynarodowe prawo praw człowieka. Za specyficzną cechą konfliktów międzynarodowych uważa się ponadto należy ich „asymetryczny” charakter. Zazwyczaj słabsza militarnie od strony rządowej, grupa niepaństwowa prowadzi walkę partyzancką, czy szerzej – nieregularne działania zbrojne, często wykorzystując do ich prowadzenia obiekty cywilne i narażając ludność cywilną na straty i szkody będące skutkiem tych działań. Fakt ten w znaczącym stopniu może oddziaływać na poziom poszanowania międzynarodowego prawa humanitarnego, stąd tak istotne jest ustalenie, w jakim stopniu osoby i obiekty cywilne są w świetle tego prawa chronione przed skutkami działań zbrojnych w sytuacji konfliktu międzynarodowego.

Tak zarysowany problem badawczy wymagał przeprowadzenia rozważań szczegółowych. W monografii przedstawiono zatem pogłębioną analizę każdego z elementów normatywnego paradygmatu prowadzenia działań zbrojnych pod kątem ich zastosowania i interpretacji w przypadku międzynarodowego konfliktu zbrojnego. Analiza ta objęła podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego – zasadę rozróżniania (wraz z zakazem tzw. ataków bez rozróżnienia) i zasadę proporcjonalności, obowiązki w zakresie podejmowania środków ostrożności w trakcie ataku oraz przeciw jego skutkom, jak również metody i środki walki stosowane przez strony konfliktu w trakcie działań zbrojnych. W monografii uwzględniono ponadto fakt, że z perspektywy państw międzynarodowy konflikt zbrojny to nie tylko operacje wojskowe wymierzone w przeciwnika, lecz także szereg działań ukierunkowanych na przywrócenie i utrzymywanie bezpieczeństwa i porządku publicznego, dlatego ważne było również porównanie paradygmatu prowadzenia działań zbrojnych z paradygmatem ochrony porządku publicznego, by wykazać występujące między nimi różnice i określić, w jakich sytuacjach każdy z tych paradygmatów powinien znaleźć zastosowanie.

Zagadnienia szczegółowe wymagały zatem znalezienia odpowiedzi na pytania o dozwolony cel ataku w konfliktach międzynarodowych (tak w aspekcie osobowym – kto może zostać zaatakowany, jak i rzeczowym – jakie obiekty stanowią cele wojskowe), o właściwe stosowanie testu proporcjonalności i interpretację poszczególnych elementów

składających się na zasadę proporcjonalności w rozumieniu prawa humanitarnego, o zakres obowiązków wynikających z norm dotyczących zachowania odpowiednich środków ostrożności w związku z prowadzeniem działań zbrojnych oraz o zakazy i ograniczenia w zakresie metod i środków walki obowiązujące w konflikcie międzynarodowym. Ze względu na konieczność porównania obu paradygmatów użycia siły, należało również ustalić relacje, jakie zachodzą między prawem humanitarnym regulującym prowadzenie działań zbrojnych a międzynarodowym prawem praw człowieka, zawierającym normy odnoszące się do działań podejmowanych w ramach ochrony porządku publicznego. Zakres tematyczny prowadzonych badań wymagał ponadto zdefiniowania pojęcia „międzynarodowy konflikt zbrojny” oraz wskazania i omówienia źródeł prawa humanitarnego regulujących prowadzenie działań zbrojnych w tego rodzaju konfliktach.

Analiza poruszanej w pracy problematyki wymagała zastosowania dwóch głównych metod badawczych – metody formalno-dogmatycznej oraz metody prawno-porównawczej. Pierwsza z tych metod umożliwiła interpretację i dogłębną analizę norm zawartych w umowach międzynarodowych, przede wszystkim z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego, a także norm prawa zwyczajowego dotyczących prowadzenia działań zbrojnych. Zastosowanie metody prawno-porównawczej pozwoliło natomiast na przedstawienie podobieństw i różnic istniejących między poszczególnymi rozwiązaniami i regulacjami. Metodą tą objęto kilka obszarów badawczych. Ze względu na dychotomiczny podział konfliktów zbrojnych, porównywano postanowienia traktatowego prawa humanitarnego zawarte w umowach regulujących konflikty międzynarodowe i konflikty międzynarodowe. Ze względu na szczególną rolę prawa zwyczajowego w regulowaniu konfliktów międzynarodowych, porównywano zakres norm prawa zwyczajowego z normami prawa traktatowego. Ze względu zaś na omawiane w pracy dwa paradygmaty użycia siły, porównywano składające się na nie zasady i normy – międzynarodowego prawa humanitarnego i międzynarodowego prawa praw człowieka. Ponadto, w celu wykazania istnienia (lub kształtowania się) określonych norm zwyczajowych, w pracy wielokrotnie porównywano przejawy praktyki państw w postaci regulaminów, instrukcji i podręczników wojskowych. Dodatkowo posłużono się metodą historyczną, przede wszystkim, by zrozumieć kontekst, w jakim formułowano treść umów międzynarodowych regulujących konflikty międzynarodowe. Poza prawem traktatowym i zwyczajowym, materiał badawczy objął orzecznictwo sądów i trybunałów międzynarodowych i krajowych oraz innych instytucji orzekających, uchwały organów organizacji międzynarodowych oraz liczne raporty i dokumenty wydane przez organizacje międzyrządowe i pozarządowe, a także opracowania naukowe poświęcone zagadnieniom poruszonym w omawianej monografii, głównie z zakresu prawa humanitarnego.

Powszechnie akceptowana definicja konfliktu zbrojnego, zgodnie z którą za taki konflikt o charakterze międzynarodowym uważa się przedłużającą się konfrontację zbrojną, do której dochodzi między rządowymi siłami zbrojnymi a siłami jednej lub większej liczby grup zbrojnych bądź też między takimi grupami na terytorium państwa (przy czym konfrontacja ta musi osiągnąć pewien minimalny poziom nasilenia, a strony zaangażowane w konflikt muszą wykazać minimalny stopień organizacji), została opracowana przez MTKJ – w traktatowym prawie humanitarnym brak jest bowiem takiej definicji, prawo to określa

jedynie, w jakich sytuacjach znajduje ono zastosowanie. W przypadku konfliktów międzynarodowych, w prawie humanitarnym funkcjonują dwa zasadniczo odrębne reżimy prawne – jeden w oparciu o art. 3 wspólny dla konwencji genewskich o ochronie ofiar wojny z 1949 roku (KG), drugi w oparciu o Protokół Dodatkowy (II) do konwencji genewskich z 1949 roku, dotyczący ochrony ofiar międzynarodowych konfliktów zbrojnych (PD II). Zważywszy, że PD II rozwija i uzupełnia art. 3, w praktyce wyróżnić można międzynarodowe konflikty zbrojne, do których mają zastosowanie art. 3 wspólny dla KG i PD II oraz międzynarodowe konflikty zbrojne, do których ma zastosowanie jedynie art. 3 wspólny dla KG. W obu przypadkach dla zaistnienia konfliktu wymagane jest kumulatywne spełnienie dwóch warunków, dotyczących natężenia konfliktu i organizacji stron walczących, z zastrzeżeniem, że w przypadku zastosowania PD II jedną z tych stron musi być rząd państwa, na którego terytorium toczy się konflikt.

Artykuł 3 wspólny dla KG nazywany bywa „konwencją w miniaturze”, ponieważ zawiera minimalne standardy humanitarnego traktowania, które powinny być przestrzegane przez wszystkie strony konfliktu. Artykuł ten ma jednak wyłącznie wymiar humanitarny – przyznaje ochronę określonym w jego treści osobom i nie zawiera żadnych postanowień regulujących prowadzenie działań zbrojnych. Z kolei przyjęte w PD II uregulowania odnoszą się co prawda do zakazów i ograniczeń ciążyących na stronach konfliktu, gdy prowadzą one operacje wojskowe, niemniej nadal nie uwzględniają pewnych istotnych elementów składających się na paradygmat prowadzenia tych działań (takich jak zasada proporcjonalności). Dalszy rozwój międzynarodowego prawa humanitarnego doprowadził jednak do diametralnej zmiany w podejściu państw do traktatowej regulacji prowadzenia działań zbrojnych w konfliktach międzynarodowych, Obecnie szereg konwencji z zakresu prawa humanitarnego przewiduje zastosowanie ich postanowień nie tylko w przypadku międzynarodowych, lecz także międzynarodowych konfliktów zbrojnych, pod warunkiem, że dane państwo, biorące udział w konflikcie międzynarodowym, konwencje te ratyfikowało i jest ich stroną. W szczególności dotyczy to umów wprowadzających zakazy i ograniczenia w stosowaniu pewnych broni konwencjonalnych (np. min-pułapek, broni zapalających). Rozwój traktatowego MPH znajdującego zastosowanie w międzynarodowych konfliktach zbrojnych następował zatem stopniowo, według określonego „schematu” – zazwyczaj najpierw przyjmowano określoną umowę międzynarodową stosowaną w przypadku konfliktów międzynarodowych, a dopiero z czasem rozszerzano zakres jej zastosowania na konflikty międzynarodowe. Nawet jeśli dana umowa już w założeniu miała regulować oba rodzaje konfliktów zbrojnych, rozwiązania przyjęte na potrzeby konfliktów międzynarodowych traktuje się jako „modelowe”, stosowane *per analogiam* w konfliktach międzynarodowych.

Wobec wciąż dość skąpych regulacji traktatowych poświęconych prowadzeniu działań zbrojnych w konfliktach międzynarodowych, szczególnego znaczenia nabiera zwyczajowe prawo humanitarne, obowiązujące każdą stronę konfliktu, zarówno państwową, jak i niepaństwową. Prawo to od czasu przyjęcia KG w 1949 roku sukcesywnie się rozwija, co w dużej mierze jest efektem krystalizowania się norm zwyczajowych w oparciu o normy traktatowe. Co więcej, w świetle wyników badań przeprowadzonych pod auspicjami Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża i opublikowanych w formie studium

o zwyczajowym prawie humanitarnym, zdecydowana większość zaprezentowanych w tym studium zwyczajowych norm prawa humanitarnego obowiązuje niezależnie od charakteru konfliktu zbrojnego. Co prawda wiele z tych norm powstało w celu regulowania konfliktów między państwami, jednak z biegiem czasu nabrały one mocy norm zwyczajowych stosowanych również w konfliktach niemiędzynarodowych. W szczególności dotyczy to zasad i norm regulujących prowadzenie działań zbrojnych, takich jak zakaz ataków bez rozróżnienia oraz ataków powodujących nadmierne straty uboczne, czy obowiązek podejmowania środków ostrożności w czasie ataku. Jeśli więc w przypadku niemiędzynarodowego konfliktu zbrojnego brak jest normy traktatowej regulującej daną sytuację, rozwiązania szukać należy albo w normach zwyczajowego prawa humanitarnego stosowanych w tego rodzaju konfliktach, albo w normach stosowanych w konfliktach międzynarodowych, lecz wówczas należy zbadać, czy specyfika niemiędzynarodowego konfliktu zbrojnego pozwala na zastosowanie tego samego rozwiązania, co w konflikcie międzynarodowym.

Ową specyfikę wyznacza przede wszystkim charakter stron konfliktu – co najmniej jedną z nich jest niepaństwowa grupa zbrojna, która nie jest podmiotem prawa międzynarodowego, a jej członkom nie przysługuje status kombatanta. Nie oznacza to jednak, że będąca fundamentalną dla omawianego paradygmatu zasada rozróżniania nie obowiązuje w konfliktach niemiędzynarodowych. Co prawda definicja legalna osoby cywilnej jest ściśle powiązana z definicją kombatanta (osobą cywilną jest każda osoba, która nie jest kombatantem), jednak zarówno traktatowe, jak i zwyczajowe prawo humanitarne regulujące konflikty niemiędzynarodowe przyznaje ochronę ludności cywilnej (i osobom cywilnym) przed skutkami działań zbrojnych w podobnym zakresie, jak czyni to prawo regulujące konflikty międzynarodowe. Co więcej, podobnie jak w konfliktach międzynarodowych, osoba cywilna traci przysługującą jej ochronę, gdy bierze bezpośredni udział w działaniach zbrojnych, przez czas tego udziału.

Prawo humanitarne nie nadaje jednak formalnego statusu osobom, które w trakcie konfliktu niemiędzynarodowego prowadzą działania zbrojne, pozostając w zorganizowanych strukturach o charakterze militarnym. W praktyce, takich „bojowników” (jak nazywa się ich w orzecznictwie i doktrynie) odróżnia się od osób cywilnych i dzieli na dwie kategorie – członków państwowych sił zbrojnych oraz członków formacji wojskowych niepaństwowych grup zbrojnych. W przypadku członkostwa w państwowych siłach zbrojnych (rozumianych możliwie szeroko), wynika ono z przynależności do tych sił (np. w rezultacie poboru do armii), co oznacza, iż członkowie tych sił są dozwolonym celem ataku przez cały czas trwania danego konfliktu. Natomiast w przypadku niepaństwowych grup zbrojnych nie jest do końca jasne, na czym ma polegać członkostwo w tych grupach i kiedy czyni ono daną osobę legalnym celem ataku. Wątpliwości te próbowały rozstrzygnąć międzynarodowe trybunały karne, propozycje rozwiązania tej kwestii wysuwali też przedstawiciele doktryny, jednak jak do tej pory żadna z nich nie zyskała powszechnej akceptacji. Najbardziej rozsądna – i możliwa do zaakceptowania przez państwa – wydaje się propozycja oparta na tzw. ograniczonym członkostwie, zgodnie z którą za bojowników uznać należy członków zorganizowanej grupy zbrojnej, którzy bezpośrednio i stale angażują się w walkę, a także osoby, które udzielają im stałego wsparcia (np. logistycznego), są to więc członkowie

wojskowego skrzydła danej grupy w ogólnym znaczeniu tego pojęcia. Mogą być oni atakowani bez względu na pełnioną w grupie konkretną funkcję (bojową bądź wspierającą), o ile pełnią ją stale. Nie są natomiast dozwolonym celem ataku członkowie politycznego skrzydła grupy ani osoby, które jednorazowo lub sporadycznie wspierają jej działalność. Biorąc pod uwagę, że członkostwo w zorganizowanej grupie zbrojnej jest najczęściej nieformalne, ustalenie, czy dana osoba jest rzeczywiście członkiem wojskowego skrzydła grupy, wymaga oceny jej zachowania w oparciu o dane wywiadowcze, dlatego efektywność działań zbrojnych przy akceptacji tej koncepcji członkostwa w grupie zbrojnej wymaga bardzo dokładnych i wiarygodnych informacji oraz sprawnie działającego wywiadu.

Aspekt rzeczowy zasady rozróżniania, czyli klasyfikacja obiektów stanowiących cele wojskowe, budzi mniej kontrowersji i jest bardziej ujednoczony, ponieważ termin „cel wojskowy” funkcjonuje w konfliktach międzynarodowych zarówno na gruncie traktatowego, jak i zwyczajowego prawa humanitarnego i składa się z tych samych elementów definicyjnych, jak w przypadku konfliktów między państwami. W konfliktach międzynarodowych może się co najwyżej częściej zdarzać, że dane obiekty są uznawane za cele wojskowe ze względu na ich wykorzystanie, zwłaszcza gdy chodzi o obiekty należące do niepaństwowej strony konfliktu. Co istotne, status obiektu w konfliktach zbrojnych jest dynamiczny i jeśli spełnia on w danej chwili warunki określone w definicji celu wojskowego, może zostać zaatakowany, choć normalnie jest to obiekt cywilny. Taka sytuacja jest w szczególności charakterystyczna dla konfliktów międzynarodowych, bowiem niepaństwowe grupy zbrojne zazwyczaj nie dysponują infrastrukturą wojskową, więc należące do nich „bazy militarne”, „składy amunicji” i „koszary” to tak naprawdę zajęte i wykorzystywane przez nie obiekty cywilne (np. szkoły albo opuszczone magazyny). W rezultacie, w przypadku omawianych konfliktów częściej dochodzić może do stosowania koncepcji obiektów tzw. podwójnego wykorzystania (służących jednocześnie działalności cywilnej i wojskowej), jednak wówczas istotne staje się – poza weryfikacją wojskowego zastosowania tego obiektu – przestrzeganie zasady proporcjonalności i zachowanie środków ostrożności w czasie ataku.

Specyfika konfliktu międzynarodowego może również prowadzić do szerszej interpretacji „działalności wojskowej” w ramach definicji celu wojskowego – w świetle takiej wykładni, celem ataku może być każdy obiekt, który wspiera wysiłek wojenny przeciwnika. W rezultacie, atakować można obiekty służące grupie zbrojnej do zdobywania, gromadzenia lub przechowywania środków przeznaczonych na finansowanie jej operacji militarnych. Argumentem przemawiającym za tą interpretacją ma być nielegalny charakter działań służących pozyskiwaniu funduszy przez grupę. Nielegalne wykorzystywanie danego obiektu nie jest jednak elementem definicji celu wojskowego. Poza tym, akceptacja tak szerokiej interpretacji celu wojskowego oznaczałaby znaczne rozszerzenie zakresu dozwolonych celów ataku, które w konsekwencji mogłyby objąć budynki administracji cywilnej czy siedziby władz politycznych stron konfliktu. Tymczasem uznanie danego obiektu za cel wojskowy zawsze powinno się wiązać z ustaleniem, czy wnosi on istotny wkład do działalności wojskowej przeciwnika.

W kontekście rzeczowego aspektu zasady rozróżniania, należy zwrócić uwagę na pewne różnice w zakresie regulacji dotyczących dóbr i obiektów szczególnie chronionych

w przypadku konfliktu międzynarodowego. Generalnie, postanowień traktatowych odnoszących się do tych dóbr i obiektów jest mniej niż w przypadku konfliktów międzynarodowych, mają też bardziej ogólny charakter. Istniejące luki w dużej mierze wypełniły normy prawa zwyczajowego (np. w odniesieniu do stref chronionych), nie objęły one jednak wszystkich elementów składających się na szczególny status ochronny tych obiektów. Przykładowo, ani traktatowe, ani zwyczajowe normy dotyczące konfliktów międzynarodowych nie zezwalają na stosowanie tzw. taktyki spalonej ziemi, podczas gdy w konfliktach międzynarodowych taka taktyka jest dopuszczalna, na zasadzie wyjątku. Odmienne – w zależności od charakteru konfliktu – kształtuje się również zakres ochrony (i jej utrata) w odniesieniu do budowli i urządzeń zawierających niebezpieczne siły. Jeśli zaś chodzi o środowisko naturalne, wątpliwe jest, by doszło już do wykształcenia norm zwyczajowych nadających mu szczególny status chroniony, zatem z braku odpowiedniej normy traktatowej, środowisku naturalnemu w konfliktach międzynarodowych przysługuje ten sam zakres ochrony, co innym dobrom i obiektom o charakterze cywilnym.

Co do pozostałych elementów składających się na normatywny paradygmat prowadzenia działań zbrojnych, czyli zakazów i ograniczeń dotyczących metod i środków walki, obowiązku podejmowania środków ostrożności oraz zasady proporcjonalności, znajdują one zastosowanie w konfliktach międzynarodowych niemal w takim samym zakresie, jak w konfliktach międzynarodowych. Odnosi się to zwłaszcza do regulacji traktatowych dotyczących różnych rodzajów broni. Zauważalna jest zresztą ogólna tendencja do poszerzania zakresu zastosowania tych regulacji na konflikty międzynarodowe. Zwolennicy takiej konwergencji wychodzą ze słusznego założenia, że prawo, które ma na celu ograniczenie cierpień kombatantów w międzynarodowych konfliktach zbrojnych, powinno obowiązywać z jednakową mocą i w takim samym stopniu wobec członków państwowych sił zbrojnych i niepaństwowych grup zbrojnych w konfliktach międzynarodowych

Jednak i ta sfera regulacji uległa specyfice konfliktów międzynarodowych, przynajmniej jeśli chodzi o interpretację obowiązujących norm. Państwo zaangażowane w walkę z niepaństwową grupą zbrojną stara się jednocześnie przywrócić i utrzymać na swoim terytorium bezpieczeństwo i porządek publiczny. Wymaga to odpowiedniego przygotowania podległych jednostek wojskowych do realizacji zadań z zakresu ochrony porządku publicznego, co wiąże się m.in. z wyposażeniem ich w broń obeszradniającą, nadającą się np. do skutecznego rozpędzania demonstracji. Problem w tym, że stosowanie niektórych rodzajów tej broni jest wyraźnie zabronione, tak na gruncie traktatowego, jak i zwyczajowego prawa humanitarnego. Chodzi przede wszystkim o „chemiczne środki policyjne”, nazywane również środkami kontroli tłumu. Zakaz ich używania odnosi się jednak do prowadzenia działań zbrojnych, dlatego w doktrynie przyjmuje się, iż zastosowanie tych środków w trakcie konfliktu międzynarodowego będzie dopuszczalne, jeśli dotyczy to sytuacji nie związanych bezpośrednio z działaniami zbrojnymi.

W kwestii metod walki, czyli określonych sposobów używania broni albo działań taktycznych skierowanych na zniszczenie lub osłabienie przeciwnika, wyróżnić można te, na które prawo zezwala (np. fortele i podstęp wojenny) oraz te, które są zakazane (np. akty wiarołomstwa). Sformułowane w prawie humanitarnym zakazy w zakresie metod walki

obowiązują niezależnie od charakteru konfliktu, choć różne są podstawy prawne ich obowiązywania – w przypadku konfliktów międzynarodowych będą to głównie normy zwyczajowe. Podkreślić zwłaszcza należy zakaz uciekania się do aktów wiarołomstwa, bowiem „asymetryczność” działań zbrojnych w konfliktach międzynarodowych powoduje, iż niepaństwowe grupy zbrojne chętnie sięgają po tę metodę walki, uważając ją za skuteczny sposób zniwelowania przewagi, którą dysponuje strona państwowa. Oczywiście, stosowanie forteli i podstępów, takich jak zasadzki czy przekazywanie mylnych informacji, mieści się w ramach działań zbrojnych, jednak wiarołomstwo polegające np. na udawaniu osoby cywilnej, by przeprowadzić atak, albo na wykorzystaniu w tym celu znaku czerwonego krzyża lub białej flagi, jest bezwzględnie zabronione i zakaz ten dotyczy wszystkich stron konfliktu.

Na każdej ze stron konfliktu międzynarodowego ciąży również obowiązek podejmowania środków ostrożności, zarówno podczas ataku, jak i w trakcie obrony. Obecnie nie budzi wątpliwości, że sformułowane na potrzeby konfliktów międzynarodowych postanowienia traktatowe w tym zakresie zyskały status norm zwyczajowych, przy czym zakres uregulowania niektórych z nich pozostaje niepełny i wymaga odpowiedniej interpretacji, uwzględniającej ogólną ochronę przysługującą ludności cywilnej przed niebezpieczeństwami wynikającymi z operacji wojskowych. Dotyczy to w szczególności operacji prowadzonych w terenie zurbanizowanym, nierzadkich we współczesnych konfliktach międzynarodowych. Ryzyko spowodowania ofiar wśród ludności cywilnej i szkód w dobrach o charakterze cywilnym jest wówczas wysokie, dlatego w doktrynie przyjmuje się, że jeśli strona atakująca dysponuje bronią precyzyjnego rażenia i tylko dzięki jej użyciu możliwe jest uniknięcie lub zminimalizowanie strat ubocznych, należy tej broni użyć, mimo braku takiego obowiązku w prawie humanitarnym. Z kolei stosowanie tzw. broni wybuchowej w obszarze gęsto zaludnionym jest niewskazane, ponieważ może doprowadzić do pośrednich skutków ubocznych, czyli do zniszczenia lub uszkodzenia infrastruktury cywilnej niezbędnej dla funkcjonowania ludności cywilnej. Podczas planowania operacji militarnej należy zatem uwzględniać te skutki, przynajmniej w takim wymiarze, w jakim są one przewidywalne, tzn. można je przewidzieć w danych okolicznościach. Zachowanie środków ostrożności doznaje bowiem pewnych wyjątków – strony konfliktu są zobowiązane do podejmowania tych działań, które są praktycznie możliwe (wykonalne), zaś zastosowanie środka ostrożności w postaci ostrzeżenia ludności cywilnej przed planowanym atakiem uzależnione jest od istniejących okoliczności.

Jeśli w istocie traktować rozwiązania przyjęte w prawie humanitarnym regulującym konflikty międzynarodowe jako modelowe, stosowane *per analogiam* w konfliktach o charakterze międzynarodowym, wówczas nie ulega wątpliwości, że wynikający z zasady proporcjonalności test, polegający na określeniu konkretnej i bezpośredniej korzyści wojskowej oczekiwanej po ataku oraz ustaleniu spodziewanych, niezamierzonych strat i szkód cywilnych, a następnie porównaniu obu czynników, obowiązuje w pełnym wymiarze w konfliktach międzynarodowych. Ponownie jednak ich specyfika może powodować, że interpretacja tak subiektywnych i trudno porównywalnych wartości, jak życie ludzkie i korzyść wojskowa, może nastroczać więcej problemów niż w konfliktach międzynarodowych. Działania zbrojne we współczesnych konfliktach międzynarodowych

często toczą się w środowisku zurbanizowanym, gdzie cele wojskowe mogą znajdować się tuż obok obiektów cywilnych, tym samym narażając je na niebezpieczeństwo, gdyby cele te zostały zaatakowane. Poza tym, niepaństwowe grupy zbrojne zazwyczaj wykorzystują obiekty cywilne do działalności wojskowej, co stwarza zagrożenie dla mieszkańców w sąsiedztwie takiego obiektu osób cywilnych. Grupy zbrojne mogą też celowo wykorzystywać ludność cywilną w charakterze „żywych tarcz”, by ochraniać swoje obiekty oraz by udaremnić lub znacznie utrudnić przeciwnikowi prowadzenie operacji wojskowych. W takiej sytuacji znalezienie odpowiedniej równowagi między względami humanitarnymi a interesami wojskowymi istotnie jest trudnym zadaniem, nie można go jednak unikać, gdyż zasada proporcjonalności stanowi niezbędny element każdej procedury podejmowania decyzji o ataku, jeśli istnieje ryzyko spowodowania strat wśród osób i obiektów chronionych.

Choć koncepcja normatywnego paradygmatu prowadzenia działań zbrojnych jest koncepcją sformułowaną przez doktrynę prawa międzynarodowego, przedstawione w omawianej monografii ujęcie tej koncepcji cechuje się licznymi nawiązaniem do aspektów praktycznych, zawiera bowiem szereg interpretacji pojęć i instytucji składających się na wspomniany paradygmat, a także przykładów ich zastosowania we współczesnych konfliktach zbrojnych. Tym samym, monografia stanowić może przydatne źródło tak teoretycznej, jak i praktycznej wiedzy na temat międzynarodowego prawa humanitarnego i swoisty komentarz do zasad i norm tego prawa regulujących prowadzenie działań zbrojnych w sytuacji konfliktu międzynarodowego. Jej walor praktyczny docenić mogą zwłaszcza prawnicy wojskowi uczestniczący w planowaniu i przeprowadzaniu operacji militarnych przeciw zorganizowanym grupom zbrojnym. W istocie, w monografii zawarto wiele odniesień do procesu określanego mianem „operacjonalizacji” normatywnego paradygmatu prowadzenia działań zbrojnych, który polega m.in. na uwzględnianiu zasad i norm prawa humanitarnego w procedurze wyboru celów ataku i sposobów ich niszczenia (tzw. *targeting*) oraz wdrażaniu tych zasad i norm w realizowane w ramach konkretnych operacji militarnych działania poprzez tworzone na potrzeby tych operacji zasady użycia siły (*rules of engagement*). Zawarte w monografii rozważania na temat normatywnego paradygmatu prowadzenia działań zbrojnych uzupełnia analiza wspomnianych elementów praktyki wojskowej pod kątem ich relacji z prawem humanitarnym.

W monografii wyjaśniono ponadto istotną rolę, jaką prawo humanitarne pełni w osiąganiu celów tzw. populacjocentrycznych operacji przeciwpowstańczych, czyli operacji prowadzonych przez siły państwowe (i wspierające je siły wielonarodowe) przeciw niepaństwowym grupom zbrojnym. Przestrzeganie i stosowanie prawa humanitarnego jest bowiem jednym z gwarantów osiągnięcia sukcesu w tego rodzaju operacjach, czyli „zdobycia serc i umysłów” (pozyskania poparcia ludności), co pozwala na odcięcie powstańców od pomocy udzielanej przez tę ludność i ostateczne stłumienie powstania. Cel ten osiąga się nie tylko przez skuteczne działania zbrojne wymierzone w powstańców, lecz także przez umiejętnie prowadzone operacje policyjne, podlegające paradygmatowi ochrony porządku publicznego. Omówienie zasad i norm składających się na ów paradygmat oraz porównanie ich z paradygmatem prowadzenia działań zbrojnych stało się zatem niezbędnym uzupełnieniem badań prowadzonych na potrzeby omawianej monografii, zaś propozycje rozwiązania dylematu związanego z wyborem odpowiedniego paradygmatu użycia siły

i konkretne przykłady sytuacji, gdy siły zbrojne przed takim wyborem stają, to jeszcze jeden powód, dla którego omawiana monografia może być interesującą i godną uwagi pozycją dla prawników-praktyków oraz dowódców wojskowych.

W świetle przeprowadzonych badań, uniwersalizm normatywnego paradygmatu prowadzenia działań zbrojnych nie polega na jednolitym stosowaniu zasad i norm międzynarodowego prawa humanitarnego w międzynarodowych i niemiędzynarodowych konfliktach zbrojnych – uniwersalizm ten wyraża się poprzez ogólne założenia paradygmatu, które strony konfliktu powinny respektować i według których powinny postępować, gdy prowadzą operacje wojskowe, bez względu na charakter konfliktu. Zawsze zatem w toku prowadzenia działań zbrojnych należy przestrzegać zasady rozróżniania i zasady proporcjonalności, zawsze należy podejmować środki ostrożności i zawsze należy stosować się do zakazów i ograniczeń w zakresie metod i środków walki. Co więcej, uniwersalizm omawianego paradygmatu oznacza, że każda strona konfliktu zbrojnego, również niepaństwowa grupa zbrojna, zobowiązana jest przestrzegać zasad i norm składających się na ten paradygmat. Jednak specyfika konfliktu niemiędzynarodowego, szczególnie niepaństwowy charakter jednej ze stron walczących, wpływa na zakres zastosowania oraz interpretację wspomnianych zasad i norm, stąd istniejące różnice między reżimami prawnymi regulującymi działania zbrojne w obu rodzajach konfliktów. Co prawda proces konwergencji norm dotyczących prowadzenia działań zbrojnych w konfliktach międzynarodowych i niemiędzynarodowych, zauważalny zwłaszcza na gruncie prawa zwyczajowego, powoli zaciera te różnice, a w wielu przypadkach zatarł je zupełnie, osiągnięcie pełnej jednolitości tych norm warunkowane jest jednak ostateczną, całkowitą rezygnacją państw z dychotomicznego podziału konfliktów zbrojnych oraz z wszelkich wynikających z tego podziału konsekwencji.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych:

Uwagi wstępne

Moje pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze zostały szczegółowo przedstawione w załączniku nr 4 do wniosku habilitacyjnego. Poza monografią wymienioną w punkcie I.B wspomnianego załącznika, mój dorobek naukowy obejmuje łącznie 66 publikacji, w tym 4 monografie (napisane samodzielnie lub wspólnie z innymi autorami), 48 artykułów i rozdziałów (napisanych samodzielnie lub wspólnie z innymi autorami) opublikowanych w czasopiśmie naukowych i opracowaniach zbiorowych, 4 publikacje, których byłem redaktorem lub współredaktorem, 9 opracowań (artykułów i podręczników) o charakterze dydaktycznym oraz jeden zbiór konwencji międzynarodowych. Spośród tych publikacji, siedem zostało napisanych lub opracowanych w języku angielskim. Moje artykuły publikowane były zarówno w czasopiśmie dotyczących nauk prawnych w sensie ogólnym (m.in. „Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego”, „Studia Prawnicze KUL”, „Prawo i Polityka”), jak i w czasopiśmie specjalistycznych, poświęconych prawu międzynarodowemu publicznemu (m.in. „Polish Review of International and European Law”,

„Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego”, „Międzynarodowe Prawo Humanitarne”, „Groningen Journal of International Law”). Niektóre z moich artykułów ukazały się – w formie rozdziałów – w opracowaniach zbiorowych wydanych przez renomowane wydawnictwa w Polsce i za granicą, takie jak Martinus Nijhoff Publishers, Torkel Opsahl Academic EPublisher, Wydawnictwo C.H. Beck, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego czy Wolters Kluwer Polska.

Głównymi obszarami mojej działalności naukowo-badawczej stały się międzynarodowe prawo humanitarne, międzynarodowe prawo praw człowieka, prawo do użycia siły, prawo karne międzynarodowe, prawo organizacji międzynarodowych oraz prawne aspekty bezpieczeństwa międzynarodowego, przede wszystkim uregulowania międzynarodowoprawne dotyczące zapobiegania i zwalczania terroryzmu. Swoimi badaniami naukowymi starałem się przyczyniać do rozwoju wspomnianych dziedzin, a zdobytą wiedzę wykorzystywałem m.in. w działalności dydaktycznej, zarówno w ramach uczelni, w których byłem bądź jestem zatrudniony, jak i podczas prowadzonych przeze mnie (i wymienionych w załączniku nr 4) kursów, szkoleń, wykładów i warsztatów, organizowanych dla uczniów i studentów, personelu wojskowego i innych służb mundurowych, pracowników administracji publicznej, prawników, dziennikarzy oraz pracowników i wolontariuszy organizacji pozarządowych.

Międzynarodowoprawne aspekty zapobiegania i zwalczania terroryzmu

Ogromne znaczenie, jakie walka z terroryzmem ma dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa, jak również fakt, iż w Polsce stosunkowo niewiele osób zajmuje się prawnymi aspektami tej walki, skłoniło mnie do zgłębiania problematyki zapobiegania i zwalczania terroryzmu w prawie międzynarodowym, z której to problematyki uczyniłem jedną z moich głównych dziedzin badawczych. W obronionej w czerwcu 2006 roku rozprawie doktorskiej pt. *Organizacja Narodów Zjednoczonych wobec zjawiska współczesnego terroryzmu międzynarodowego* przedstawiłem wyniki moich badań naukowych prowadzonych podczas studiów doktoranckich, m.in. w trakcie pobytu stypendialnego w Instytucie Maxa Plancka Publicznego Prawa Porównawczego i Prawa Międzynarodowego w Heidelbergu (w latach 2005–2006), skupiając się przede wszystkim na charakterystyce organów zajmujących się walką z terroryzmem w ramach ONZ oraz na podejmowanych przez te organy działaniach. Na kanwie rozprawy doktorskiej powstała następnie moja monografia *ONZ wobec terroryzmu międzynarodowego* (wydana w 2008 roku w Krakowie przez Instytut Studiów Strategicznych, s. 428), stanowiąca istotne rozszerzenie i zaktualizowanie wspomnianej rozprawy, konieczne było bowiem uwzględnienie w monografii Globalnej Strategii Zwalczania Terroryzmu przyjętej przez ONZ w 2006 roku (już po obronie mojej rozprawy doktorskiej). Zebrany i przeanalizowany obszerny materiał badawczy pozwolił na opracowanie kolejnej monografii, zatytułowanej *Wybrane aspekty walki z terroryzmem w prawie międzynarodowym* i wydanej w 2008 roku przez Wyższą Szkołę Oficerską Sił Powietrznych w Dęblinie (s. 280). W publikacji tej przedstawiłem m.in. takie zagadnienia, jak światowa „wojna z terroryzmem”, walka z finansowaniem działalności

terrorystycznej, zagrożenia związane z wykorzystaniem przez terrorystów środków masowego rażenia oraz zapobieganie i zwalczanie aktów tzw. terroryzmu lotniczego.

Do moich najważniejszych osiągnięć naukowo-badawczych w omawianej dziedzinie należy mój udział w programie badawczym Centrum Studiów i Badań Haskiej Akademii Prawa Międzynarodowego „Terrorism and International Law”, realizowanym w 2006 roku. Uczestnicząc we wspomnianym programie, miałem za zadanie przygotować obszerne opracowanie na temat terroryzmu w konfliktach zbrojnych. Podczas moich badań w Akademii skupiłem się przede wszystkim na aspektach podmiotowych badanego problemu, w efekcie czego powstał artykuł pt. *Terrorists in Armed Conflicts: The Question of Combatancy*, opublikowany następnie przez Akademię w opracowaniu zbiorowym “Terrorisme et droit international/Terrorism and International Law” [Martinus Nijhoff Publishers, Leiden 2008, s. 367–419], pod redakcją koordynatorów programu badawczego, Michaela J. Glennona i Serge’a Sur.

W 2006 roku zostałem ponadto współredaktorem (razem z Kazimierzem Lankoszem) publikacji pt. *Changes of International and European Law as Result of Combating International Terrorism* [Wydawnictwo Instytut Multimedialny, Kraków 2006, s. 221], zawierającej referaty uczestników 11. Polsko-Niemieckiego Seminarium Studenckiego na temat współczesnych problemów prawa międzynarodowego. Seminarium odbyło się w maju 2006 roku i poświęcone było kwestiom dotyczącym międzynarodowoprawnej walki z terroryzmem. Z Kazimierzem Lankoszem opracowałem również zbiór międzynarodowych konwencji antyterrorystycznych o charakterze globalnym i regionalnym, zatytułowany *Międzynarodowe konwencje antyterrorystyczne. Wybór tekstów* [Wyższa Szkoła Administracji, Bielsko-Biała 2007, s. 309]. W zbiorze tym znalazły się m.in. konwencje do tej pory nie publikowane ani nie tłumaczone na język polski i był to wówczas najpełniejszy i najbardziej aktualny zbiór umów międzynarodowych odnoszących się do zapobiegania i zwalczania zjawiska terroryzmu.

W kolejnych latach zająłem się analizą poszczególnych konwencji antyterrorystycznych, skupiając się na podobieństwach i różnicach między postanowieniami tych konwencji albo starając się ocenić skuteczność tych postanowień w obliczu zagrożeń, jakie stwarza współczesny terroryzm. W rezultacie opublikowałem szereg artykułów zawierających moje przemyślenia i wnioski dotyczące badanej problematyki: *Konwencje antyterrorystyczne o charakterze regionalnym* [„Forum Europejskie”, 2006, nr 12, s. 36–60], *Konwencje Organizacji Narodów Zjednoczonych poświęcone walce z terroryzmem nuklearnym – analiza prawnomiędzynarodowa* [„Stosunki Międzynarodowe – International Relations”, 2007, nr 3-4 (t. 36), s. 145–161], *Konwencja o zakazie broni chemicznej jako instrument prawny w walce z terroryzmem międzynarodowym* [w: „Współczesny wymiar terroryzmu. Przeciwdziałanie zjawisku” pod redakcją Jarosława Gryza i Romana Kwećki, Wydawnictwo Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2007, s. 199–207], *Międzynarodowa Konwencja o zwalczaniu finansowania terroryzmu jako instrument prawny służący zapobieganiu przestępstwom terrorystycznym* [w: „Prawo międzynarodowe – teraźniejszość, perspektywy, dylematy. Księga Jubileuszowa Profesora Zdzisława Galickiego” pod redakcją Katarzyny Myszony-Kostrzewy, Jerzego Poczobuta i Elżbiety Mikos-Skuzy, Wolters Kluwer Polska – LEX, Warszawa 2013, s. 591–606].

Do powyższej grupy zaliczyć również należy artykuł pt. *Konwencje genewskie a akty terroryzmu wojennego* [w: „Konwencje genewskie 60 lat później. Nowe wyzwania dla międzynarodowego prawa humanitarnego konfliktów zbrojnych” pod redakcją Barbary Janusz-Pawletty, Wydawnictwo AON, Warszawa 2010, s. 94–107], choć w artykule tym staram się raczej wykazać, że czyny uznawane za akty terrortystyczne w okresie pokoju, w czasie konfliktu zbrojnego mogą wypełniać znamiona zbrodni wojennych. W artykule *Deklaracja Berlińska Międzynarodowej Komisji Prawników – w dziesiątą rocznicę uchwalenia*, napisanym wspólnie z Kazimierzem Lankoszem i wydanym w opracowaniu zbiorowym „Człowiek i prawo międzynarodowe. Księga dedykowana Profesorowi Bogdanowi Wierzbickiemu” pod redakcją Macieja Perkowskiego, Janusza Szymańskiego i Mieczysławy Zdanowicz [Wydawnictwo Temida 2, Białystok 2014, s. 257–275], miałem natomiast okazję ocenić, czy sformułowane przez Międzynarodową Komisję Prawników i zawarte w Berlińskiej Deklaracji o poszanowaniu praw człowieka i rządów prawa w zwalczaniu terroryzmu zasady przetrwały „próbę czasu” i nadal, po dziesięciu latach, mogą być „przewodnikiem” dla państw, jak zgodnie z prawem prowadzić „wojnę z terroryzmem”. Swoistym zwieńczeniem moich dotychczasowych badań nad międzynarodowoprawnymi regulacjami w zakresie zapobiegania i zwalczania terroryzmu stał się artykuł pt. *The Evolution of UN Anti-Terrorist Conventions towards the Universal Treaty-Based Model of Combating Terrorism*, opublikowany w specjalnym numerze „Groningen Journal of International Law”, poświęconym walce z terroryzmem międzynarodowym [2018, vol. 6, No. 1, s. 59–84]. W artykule tym przedstawiam, jak kształtowały się instytucje i środki prawne służące walce z terroryzmem w konwencjach przyjętych pod auspicjami ONZ i czy można uznać, że ich ewolucja doprowadziła do stworzenia traktatowego modelu zwalczania tego przestępczego zjawiska.

Pełniąc funkcję koordynatora Ośrodka Międzynarodowego Prawa Humanitarnego i Praw Człowieka, zorganizowałem w Krakowie w 2012 roku Studencką Konferencję Naukową „Wojna z terroryzmem – geneza, przebieg, skutki”, podczas której w panelu eksperckim miałem okazję wygłosić referat „Jak definiować wojnę z terroryzmem?”. Wykorzystywanie Internetu przez ugrupowania terrorystyczne i ich rosnące zainteresowanie technologiami informacyjno-komunikacyjnymi (ICT) skłoniły mnie do udziału w projekcie „Terroryzm w sieci – zwalczanie wykorzystania technologii informacyjno-komunikacyjnych do celów terrorystycznych w świetle prawa międzynarodowego”, realizowanym w 2018 roku w ramach Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego. W projekcie tym byłem zarówno jego kierownikiem, jak i wykonawcą – moje spostrzeżenia z przeprowadzonych badań przedstawiłem w referacie „The Cooperation of the United Nations with Private Sector in Suppressing Cyberterrorism”, wygłoszonym podczas II Interdyscyplinarnej Konferencji Bezpieczeństwa „Friends, Foes and Familiar Strangers: Reassessing Actorness in Times of the Global (Dis)Order”, która odbyła się w Krakowie w 2018 roku.

Międzynarodowe prawo humanitarne

Ogłoszona przez prezydenta USA George'a W. Busha światowa „wojna z terroryzmem” okazała się nie tylko metaforą – przyjęła realne kształty w postaci operacji wojskowych prowadzonych przez siły zbrojne przeciw niepaństwowym zorganizowanym grupom zbrojnym uznawanym za ugrupowania terrorystyczne. Fakt ten niejako automatycznie skierował moje zainteresowania naukowe na dział prawa międzynarodowego publicznego regulujący postępowanie stron walczących w konfliktach zbrojnych, czyli na międzynarodowe prawo humanitarne. Podstawową wiedzę w zakresie tego prawa zdobyłem dzięki uczestnictwu w Warszawskiej Szkole Letniej Międzynarodowego Prawa Humanitarnego (*Warsaw Summer School of International Humanitarian Law*) w 2004 roku, a moje zainteresowania tym prawem mogłem rozwijać dzięki członkostwu w Zespole do spraw Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego przy Małopolskim Oddziale Okręgowym PCK w Krakowie oraz w Ogólnopolskiej Komisji do spraw Upowszechniania Międzynarodowego Prawa Humanitarnego, działającej przy Zarządzie Głównym Polskiego Czerwonego Krzyża. Kiedy zostałem wybrany na przewodniczącego tej Komisji w 2012 roku, zintensyfikowałem moją działalność naukowo-badawczą oraz dydaktyczną dotyczącą międzynarodowego prawa humanitarnego, współpracując w tym zakresie zarówno z poszczególnymi członkami Komisji (wspólne projekty, warsztaty i wykłady oraz udział w publikacjach naukowych), jak i z podmiotami i instytucjami zainteresowanymi rozwijaniem i upowszechnianiem tego prawa, w tym m.in. z Międzynarodowym Komitetem Czerwonego Krzyża, Ministerstwem Obrony Narodowej, Ministerstwem Spraw Zagranicznych, Ministerstwem Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Ministerstwem Sprawiedliwości, Państwową Strażą Pożarną, Wojskowym Centrum Edukacji Obywatelskiej, Dowództwem Generalnym Rodzajów Sił Zbrojnych, Dowództwem Operacyjnym Rodzajów Sił Zbrojnych, Centrum Przygotowań do Misji Zagranicznych, NATO Military Police Centre of Excellence i amerykańskim Special Operations Command Europe (SOCEUR).

Do najważniejszych projektów z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego, w których brałem udział, należy międzynarodowy projekt realizowany pod auspicjami Międzynarodowego Komitetu Czerwonego Krzyża „Customary International Humanitarian Law Database”, którego celem było utworzenie internetowej bazy danych dotyczącej praktyki państw, pozwalającej ocenić obecny zakres obowiązywania zwyczajowego prawa humanitarnego. Projekt ten jest nadal realizowany, a ja wziąłem w nim udział dwukrotnie – w 2008 i 2011 roku. W obu przypadkach moim zadaniem była analiza polskiego ustawodawstwa, instrukcji i wytycznych wojskowych, orzecznictwa sądów wewnętrznych oraz oficjalnych stanowisk rządowych w zakresie implementacji i przestrzegania międzynarodowego prawa humanitarnego. Zadanie to w ramach projektu realizowałem we współpracy z Polskim Czerwonym Krzyżem.

Udział we wspomnianym wyżej projekcie pozwolił mi bliżej poznać różne zagadnienia objęte zakresem zastosowania zasad i norm międzynarodowego prawa humanitarnego, dzięki czemu mogłem zająć się w mojej pracy naukowo-badawczej szerokim spektrum tematów będących przedmiotem regulacji tego prawa. Dlatego dla przejrzystości opisu moich osiągnięć w omawianej dziedzinie, zrezygnowałem z chronologicznego ich

przedstawienia na rzecz prezentacji poszczególnych obszarów tematycznych, którym poświęcałem moją uwagę.

Jednym z często poruszanych przeze mnie zagadnień, zarówno podczas wystąpień na konferencjach naukowych, jak i w publikowanych artykułach, był status prawny uczestników działań zbrojnych w międzynarodowych i niemiędzynarodowych konfliktach zbrojnych. Kwestia ta stała się szczególnie istotna ze względu na światową „wojnę z terroryzmem” i problem z określeniem, jaki status w świetle prawa humanitarnego przysługuje członkom organizacji terrorystycznych zatrzymanych podczas operacji militarnych. Zastosowany przez administrację amerykańską status „nielegalnego kombatanta” nie spotkał się bowiem z akceptacją doktryny prawa międzynarodowego. Kontrowersje związane z tym statusem prezentowałem podczas Tygodnia Praw Człowieka (zorganizowanego w grudniu 2007 roku przez Koło Naukowe Uniwersytetu Warszawskiego „Dialog między cywilizacjami”) w referacie „Status *nielegalnego kombatanta* – co to właściwie oznacza?” oraz w 2008 roku w Gdyni podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych we współczesnych konfliktach zbrojnych”, w referacie „Nielegalny kombatant – problem z definicją”. Powyższym zagadnieniem zająłem się następnie w kilku artykułach naukowych: *Some Legal Remarks on So-Called Unlawful Combatants*, [„Miscellanea Iuris Gentium”, 2007–2008, vol. X-XI, s. 43–58], „*Nielegalni kombatanci*” z punktu widzenia międzynarodowego prawa humanitarnego [„Przegląd Prawniczy Uniwersytetu Warszawskiego”, 2008, nr 2 (16), s. 56–69] oraz „*Nielegalny kombatant*” – problem z definicją [w: „Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Wyzwania XXI wieku” pod redakcją Dariusza R. Bugajskiego, Akademia Marynarki Wojennej, Gdynia 2008, s. 49–66].

Charakter zorganizowanej grupy zbrojnej, jaką była Wyzwoleńcza Armia Kosowa, w tym status prawny jej członków, był tematem mojego wystąpienia „Wyzwoleńcza Armia Kosowa” podczas Konferencji Naukowej „Bałkany u progu zjednoczonej Europy” w Krakowie w 2007 roku. Na podstawie tego referatu przygotowałem artykuł *Wyzwoleńcza Armia Kosowa: analiza struktury i ocena działalności*, opublikowany w opracowaniu zbiorowym „Bałkany u progu zjednoczonej Europy” pod redakcją Pawła Czubika [Instytut Europeistyki UJ, Kraków 2008, s. 145–183]. W 2010 roku w czasopiśmie „Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego” opublikowałem artykuł *Bojownicy o wolność czy terroryści? Członkowie ruchów narodowyzwoleńczych w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego* [nr 1, s. 205–224]. Operację „Neptune’s Spear” wymierzoną w Osamę bin Ladena omówiłem kompleksowo w wystąpieniu „Eliminacja Osamy bin Ladena w świetle prawa międzynarodowego” podczas V Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Międzynarodowego Prawa Humanitarnego „Selektywna eliminacja i rozkaz wojskowy” w Gdyni w 2012 roku, analizując m.in. status przywódcy al-Kaidy z perspektywy prawa humanitarnego. Temat rozwinąłem następnie w artykule *Selektywna eliminacja Osamy bin Ladena w świetle prawa międzynarodowego* [„Międzynarodowe Prawo Humanitarne”, 2013, t. IV, s. 75–126]. Kontrowersyjna kwestia bezpośredniego udziału osób cywilnych w działaniach zbrojnych była przedmiotem mojego referatu „Direct Participation in Hostilities and Respect of the Lives of Civilians During Armed Conflict”, wygłoszonego podczas III Interdyscyplinarnej Konferencji „Human Rights Education: Promoting Changes in

Time of Transition and Crisis” w Krakowie w 2012 roku i opublikowanego w formie artykułu *Direct Participation in Hostilities and Respect for the Lives of Civilians During Armed Conflicts* w publikacji „Promoting Changes in Times of Transition and Crisis: Reflections on Human Rights Education” pod redakcją Krzysztofa Mazura, Piotra Musiewicza i Bogdana Szlachty [Księgarnia Akademicka, Kraków 2013, s. 455–476]. W 2013 roku w Krakowie miałem również okazję wygłosić referat inauguracyjny „Wojownicy, żołnierze, kombatanci: status uczestników działań zbrojnych w ujęciu historyczno-prawnym” podczas VII Międzynarodowej Konferencji Naukowej z dziejów prawa: „*Ius ad bellum, ius in bello* – z dziejów prawa wojskowego i wojennego”. W 2015 roku w Warszawie podczas Konferencji Naukowej „Operacyjne przygotowanie obszaru kraju” wystąpiłem z referatem „Status jednostek paramilitarnych w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego”. Natomiast w 2019 roku opublikowałem rozdział poświęcony problematyce zdefiniowania pojęcia „zorganizowana grupa zbrojna” – *Pojęcie niepaństwowej zorganizowanej grupy zbrojnej w świetle poglądów doktryny prawa międzynarodowego*, w opracowaniu zbiorowym pt. „Prawo międzynarodowe. Idee a rzeczywistość” pod redakcją Eweliny Cała-Wacinkiewicz [Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2019, s. 239–248].

Kolejną badaną przeze mnie tematyką w zakresie międzynarodowego prawa humanitarnego była niezwykle obszerna problematyka prowadzenia działań zbrojnych. Podobnie jak w przypadku statusu uczestników konfliktów zbrojnych, wyniki moich badań i analiz przedstawiałem podczas konferencji naukowych oraz w artykułach publikowanych w czasopiśmie naukowych i opracowaniach zbiorowych. W 2010 roku w „Zeszytach Problemych Towarzystwa Wiedzy Obronnej”, poświęconemu środkom prowadzenia działań zbrojnych [„Prawne ograniczenia środków walki. Wybrane zagadnienia teorii i praktyki” pod redakcją Barbary Janusz-Pawletty, nr 3 (63)], w artykule *Projekt SIrUS i zakaz stosowania broni powodującej nadmierne obrażenia lub zbędne cierpienia* [s. 83–100] przedstawiłem małą w Polsce znaną próbę zdefiniowania przez Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża pojęć „nadmierne obrażenia” i „zbędne cierpienia”. W 2014 roku wziąłem udział w kilku konferencjach naukowych, podczas których wystąpiłem z referatami dotyczącymi różnych aspektów prowadzenia działań zbrojnych: „*Law of targeting* a dozwolony cel ataku na współczesnym polu walki” (Ogólnopolska Konferencja Naukowa: „Prawo konfliktów zbrojnych na współczesnym polu walki” w Białymstoku); „Między humanitaryzmem a koniecznością wojskową – znaczenie zasady proporcjonalności w planowaniu i prowadzeniu operacji militarnych” (Ogólnopolska Konferencja Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego z okazji Jubileuszu Profesora Tadeusza Jasudowicza w Olsztynie); „Broń nieśmiertelna – przykład humanitaryzacji czy złagodzenia ograniczeń w zakresie środków prowadzenia działań zbrojnych?” (VII Ogólnopolska Konferencja Naukowa Międzynarodowego Prawa Humanitarnego „Nowe technologie na współczesnym polu walki” w Gdyni); „Stare Miasto w Dubrowniku jako cel ataku podczas wojny na Bałkanach w latach 1991-1992 w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego” (Ogólnopolska Konferencja „Ochrona dziedzictwa kultury w konfliktach zbrojnych w świetle prawa międzynarodowego i krajowego. 60 lat konwencji haskiej i 15 lat jej protokołu II” w Warszawie). Pokłosiem tych konferencji stały się artykuły naukowe, rozwijające przedstawione w referatach zagadnienia: *Między humanitaryzmem*

a koniecznością wojskową – znaczenie zasady proporcjonalności w planowaniu i prowadzeniu operacji militarnych [„Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego”, 2015, nr 6, s. 183–205], *Broń nieśmiertelna: przykład humanitaryzacji czy złagodzenia ograniczeń w zakresie środków prowadzenia działań zbrojnych?* [„Międzynarodowe Prawo Humanitarne”, 2015, t. VI, s. 59–105] oraz *Stare Miasto jako cel ataku podczas oblężenia Dubrownika w latach 1991-1992 w świetle międzynarodowego prawa humanitarnego* [w: „Ochrona dziedzictwa kultury w konfliktach zbrojnych w świetle prawa międzynarodowego i krajowego: 60 lat Konwencji Haskiej i 15 lat jej Protokołu II” pod redakcją Elżbiety Mikos-Skuzy i Krzysztofa Sałacińskiego, Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2015, s. 233–254].

W kolejnych latach kontynuowałem badania w sferze prawnych aspektów prowadzenia działań zbrojnych, rozwijając i upowszechniając wiedzę na ten temat. W 2015 roku w Warszawie, podczas Konferencji Naukowej „Operacyjne przygotowanie obszaru kraju”, w wystąpieniu „Operacje militarne a ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego w czasie konfliktu zbrojnego” wyjaśniałem, na czym polega różnica między operacjami wojskowymi a operacjami z zakresu ochrony porządku publicznego. W 2016 roku podczas pierwszej, interdyscyplinarnej konferencji UJ dotyczącej cyberbezpieczeństwa („Cybersecurity in the context of International Relations”) zaprezentowałem tematykę prawnych uwarunkowań prowadzenia działań zbrojnych w cyberprzestrzeni (referat „The Conduct of Hostilities in Cyberspace: Some Legal Remarks on Cyber Warfare”). W 2017 roku, w rezultacie zebranych doświadczeń w ramach udziału w charakterze konsultanta w projekcie „Społeczeństwo obywatelskie wobec rozwoju polskich bojowych bezzałogowców” (realizowanym w latach 2014–2016 przez Inicjatywę na rzecz Międzynarodowego Prawa Karnego i Praw Człowieka w Europie Środkowej i Wschodniej), zaprezentowałem dwa referaty dotyczące autonomicznych systemów uzbrojenia: „Autonomiczne systemy uzbrojenia a międzynarodowe prawo konfliktów zbrojnych” (podczas Ogólnopolskiej Konferencji „*Future War*: Technologie i koncepcje na polu walki” w Krakowie) i „Rozwój autonomicznych systemów uzbrojenia – implikacje dla międzynarodowego prawa humanitarnego” (podczas Konferencji Naukowej „Współczesne prawo międzynarodowe – idee a rzeczywistość” w Międzyzdrojach). W 2017 roku wziąłem również udział w zorganizowanej przez NATO Military Police Centre of Excellence w Bydgoszczy międzynarodowej konferencji „Law of Armed Conflict and War Crime Investigations”, w trakcie której wygłosiłem dwa referaty: „The Notion of Hostilities and Other Related Terms under LOAC” oraz „The Interplay between Conduct of Hostilities Paradigm and Law Enforcement Paradigm”. Podobnie w 2018 roku, wyniki moich badań przedstawiłem w formie referatów w trakcie konferencji naukowych: „Taktyka *Signature Strikes* i kwestia jej zgodności z normatywnym paradygmatem działań zbrojnych” (podczas Konferencji Naukowej „Prawo międzynarodowe – teoria a praktyka” w Wilnie), „Prawo wojny na morzu w realiach niem międzynarodowego konfliktu zbrojnego” (podczas XI Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Międzynarodowego Prawa Humanitarnego „Agresja – prawo międzynarodowe i praktyka stosunków międzynarodowych” w Gdyni) oraz „Ochrona ludności cywilnej i dóbr o charakterze cywilnym przed skutkami działań zbrojnych” (podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Wojskowa jurysdykcja karna” w Warszawie).

Wybór tematu monografii będącej osiągnięciem naukowym, wymienionej w punkcie 4 b) powyżej, związany był m.in. z moimi dotychczasowymi badaniami takich zagadnień, jak kwalifikacja prawna konfliktu zbrojnego i zakres zastosowania międzynarodowego prawa humanitarnego. Jeszcze w 2009 roku zainteresowałem się reżimem prawnym okupacji wojennej, a swoje przemyślenia i spostrzeżenia przedstawiłem w referacie wygłoszonym podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Świat na rozdrożu. Konflikty zbrojne i ich konsekwencje” w Krakowie (referat pt. „Kwestia stosowania prawa okupacji wojennej w operacjach pokojowych ONZ”) i w artykule *Kwestia stosowania prawa okupacji wojennej w operacjach ONZ* [„Polski Rocznik Praw Człowieka i Prawa Humanitarnego”, 2011, nr 2, s. 219–244]. Ten szczegółowy temat skłonił mnie do zbadania szerszego zagadnienia – stosowania prawa humanitarnego w związku z prowadzeniem operacji pokojowych ONZ. Kwestia ta stała się przedmiotem mojego wystąpienia pt. „Stosowanie międzynarodowego prawa humanitarnego w operacjach pokojowych ONZ” podczas Międzynarodowej Konferencji „Global Security, International Law and Humanitarian Action in a World in Transition” w Szczecinie w 2010 roku, a następnie tematem mojego artykułu *Problematyka stosowania międzynarodowego prawa humanitarnego w operacjach prowadzonych na podstawie mandatu ONZ* [w: „Bezpieczeństwo w dobie globalizacji. Prawo i praktyka” pod redakcją Magdaleny Kun-Buczko i Marcina Przybysza, Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica, Białystok 2011, s. 289–299].

Kwalifikacja konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy stała się przedmiotem mojej analizy dwukrotnie podczas konferencji naukowych oraz w jednym artykule. W 2015 roku, podczas Ogólnopolskiej Konferencji „Prawa człowieka w dobie konfliktu zbrojnego” w Warszawie, wygłosiłem referat pt. „Konflikt zbrojny na Ukrainie jako ‘wojna hybrydowa’ – analiza krytyczna”. W roku 2016 w Gdyni, w trakcie IX Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Międzynarodowego Prawa Humanitarnego „Konflikt zbrojny na Ukrainie”, wystąpiłem natomiast z referatem „Międzynarodowy, niemiędzynarodowy czy ‘umiędzynarodowiony’? Uwagi na temat kwalifikacji prawnej konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy”, który następnie rozwinąłem do formy artykułu naukowego pt. *Międzynarodowy, niemiędzynarodowy czy „umiędzynarodowiony”? Uwagi na temat konfliktu zbrojnego na terytorium Ukrainy* i opublikowałem w roczniku „Międzynarodowe Prawo Humanitarne” [2017, t. VIII, s. 11–59].

Zakres zastosowania międzynarodowego prawa humanitarnego we współczesnych konfliktach zbrojnych, przede wszystkim w tych, w których jedną ze stron walczących jest zbrojny aktor niepaństwowy, stanowił temat przewodni moich wystąpień podczas VIII Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Międzynarodowego Prawa Humanitarnego „Implementacja Międzynarodowego Prawa Humanitarnego Konfliktów Zbrojnych” w 2015 roku w Gdańsku (referat „*Jedzenie zupy szwajcarskim scyzorykiem* – międzynarodowe prawo humanitarne we współczesnych doktrynach przeciwpowstańczych”) i X Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Międzynarodowego Prawa Humanitarnego „Prawo humanitarne wobec wyzwań XXI wieku” w 2017 roku, również w Gdańsku (referat „Transnarodowy konflikt zbrojny a terytorialny zakres zastosowania międzynarodowego prawa humanitarnego”). Niezwykle istotną obecnie problematyką stosowania prawa humanitarnego w tzw. operacjach przeciwpowstańczych zająłem się następnie w artykułach naukowych,

wyjaśniając przy okazji relację, jaka zachodzi między przestrzeganiem prawa humanitarnego a skutecznością wspomnianych operacji: „*Jedzenie zupy szwajcarskim scyzorykiem*” – międzynarodowe prawo humanitarne w populacyjcentrycznych doktrynach przeciwpowstańczych [„Międzynarodowe Prawo Humanitarne”, 2016, t. VII, s. 167–206]; *Znaczenie międzynarodowego prawa humanitarnego w zwalczaniu powstania w świetle wybranych populacyjcentrycznych doktryn przeciwpowstańczych* [„Studia Prawnicze KUL”, 2016, nr 4 (68), s. 71–102]; *Populacyjcentryczna strategia zwalczania powstania a międzynarodowe prawo humanitarne* [„Kwartalnik Bellona”, 2017, nr 1 (688), s. 34–46]. W ramach wystąpienia „Resistance – Legal Framework”, podczas „Resistance Seminar Series – 2018 Riga Resistance Workshop” zorganizowanych przez Special Operations Command Europe, miałem z kolei okazję zająć się kwestią prawnych możliwości utworzenia i działalności ruchu oporu w przypadku okupacji wojennej na terytorium państw Europy Środkowo-Wschodniej.

W ograniczonym natomiast zakresie zajmowałem się takimi zagadnieniami, jak ochrona ludności cywilnej znajdującej się we władzy nieprzyjacielskiego państwa czy humanitarne traktowanie rannych, chorych, jeńców i osób zatrzymanych w związku z konfliktem zbrojnym, choć i w tych obszarach tematycznych wykazywałem aktywność naukowo-badawczą. W 2011 roku zostałem redaktorem i współautorem opracowania zbiorowego pt. „Osiągnięcia i wyzwania międzynarodowego prawa humanitarnego” [Małopolski Oddział Okręgowy PCK, Kraków 2011, s. 143, tytuł mojego artykułu: *Podstawowe zasady międzynarodowego prawa humanitarnego*, s. 13–28]. W 2015 roku współorganizowałem Studencko-Doktorancką Konferencję Naukową „Ochrona ludności cywilnej we współczesnych konfliktach zbrojnych” w Krakowie i rozpocząłem ją referatem inauguracyjnym „Ochrona ludności cywilnej we współczesnych konfliktach zbrojnych – wprowadzenie”. W 2017 roku w opracowaniu zbiorowym pt. „Ius cogens – soft law: dwa bieguny prawa międzynarodowego publicznego” pod redakcją Brygidy Kuźniak i Mileny Ingelevič-Citak [Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków 2017] opublikowałem artykuł *Wzajemność w przestrzeganiu międzynarodowego prawa humanitarnego w niemiędzynarodowych konfliktach zbrojnych* [s. 427–435], w którym podkreśliłem obowiązek poszanowania zasad i norm prawa humanitarnego ciążyący na każdej stronie konfliktu, niezależnie od postępowania strony przeciwnej. Podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „...aby były szanowane, należyście utrzymane i oznaczone w sposób umożliwiający zawsze ich odnalezienie... – dyskurs o grobach wojennych” w Kielcach w 2018 roku wystąpiłem zaś z referatem „Obowiązek poszanowania oraz należytego utrzymania i oznaczenia grobów wojennych w świetle zwyczajowego międzynarodowego prawa humanitarnego”.

Moja współpraca z siłami zbrojnymi i innymi służbami mundurowymi, podejmowana przede wszystkim na polu dydaktycznym, zazwyczaj skutkowałą opracowaniem i wydaniem publikacji (podręcznika, monografii), zawierającej zagadnienia prezentowane podczas kursów bądź szkoleń, wzbogacone o tematy szczególnie interesujące i istotne dla danej grupy adresatów. Tak powstało opracowanie zbiorowe pt. „Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych” pod redakcją Kazimierza Lankosza [Wyższa Szkoła Oficerska Sił Powietrznych w Dęblinie, Dęblin 2006], w której zamieściłem dwa rozdziały, dotyczące

metod i środków walki [s. 118–151] oraz prawnych aspektów wojny powietrznej [s. 167–192]. Prowadzenie kursów z zakresu prawa humanitarnego w Szkole Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, pod auspicjami Komendy Głównej PSP, zaowocowało wydaniem monografii opracowanej przeze mnie i Piotra Łubińskiego, zatytułowanej *Wybrane zagadnienia z zakresu międzynarodowego prawa humanitarnego* [Szkola Aspirantów Państwowej Straży Pożarnej w Krakowie, Kraków 2009, s. 231]. Kursy i szkolenia prowadzone w Wojskowym Centrum Edukacji Obywatelskiej zrodziły konieczność przygotowania materiałów dydaktycznych dla słuchaczy, więc powstała praca zbiorowa pt. „Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych: materiał szkoleniowy dla szeregowych” pod redakcją Zbigniewa Falkowskiego [Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2013], w której zamieściłem rozdziały o ogólnych założeniach i zasadach prawa humanitarnego [s. 17–45], ruchu czerwono krzyżowym [s. 47–66] i ochronie ludności cywilnej i dóbr cywilnych [s. 109–148]. Uruchomienie studiów podyplomowych z zakresu prawa humanitarnego, prowadzonych przez Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej i Akademię Obrony Narodowej (obecnie – Akademię Sztuki Wojennej), skłoniło zaś wykładowców do wydania opracowania zbiorowego pt. „Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych” [Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2014, s. 534], którego jestem współredaktorem (razem ze Zbigniewem Falkowskim) i współautorem (napisałem rozdziały poświęcone: głównym założeniom prawa humanitarnego [s. 23–57], podstawowym zasadom tego prawa [s. 59–94], ruchowi czerwono krzyżowemu [s. 95–130], celom wojskowym i obiektom cywilnym [s. 131–167] oraz prowadzeniu wojny powietrznej [s. 303–349]). Ostatnia z wymienionych publikacji, choć pisana z myślą o słuchaczach studiów podyplomowych jako pomoc dydaktyczna, spełnia warunki stawiane monografiom naukowym. Wszystkie te publikacje spotkały się z dużym zainteresowaniem czytelników i są wysoko oceniane zarówno przez dydaktyków, jak i osoby zajmujące się prawem humanitarnym ze względu na wykonywany zawód (m.in. przez prawników wojskowych).

Chciałbym dodać, że za swoją działalność naukowo-badawczą i dydaktyczną w zakresie upowszechniania międzynarodowego prawa humanitarnego zostałem dwukrotnie wyróżniony Odznaką Honorową Polskiego Czerwonego Krzyża – IV stopnia w 2008 roku i II stopnia w 2014 roku.

Problematyka użycia siły w prawie międzynarodowym

Międzynarodowe prawo humanitarne, jako dział prawa międzynarodowego publicznego, wykazuje pewne powiązania z uregulowaniami dotyczącymi zakazu użycia siły i prawem do samoobrony w prawie międzynarodowym – aby móc zastosować prawo humanitarne, musi dojść do wybuchu konfliktu zbrojnego. W przypadku konfliktów międzynarodowych oznacza to wcześniejsze naruszenie zakazu użycia siły lub działania mieszczące się w wyjątkach od tego zakazu – akcję zbrojną autoryzowaną przez Radę Bezpieczeństwa ONZ bądź odpowiedź militarną w ramach realizacji prawa do samoobrony indywidualnej lub zbiorowej. Aspekty dotyczące zakazu użycia siły i prawa do samoobrony należy jednak traktować jako odrębne od prawa humanitarnego, a ocena naruszenia

wspomnianego zakazu jest niezależna od oceny naruszeń prawa humanitarnego w konfliktach zbrojnych, dlatego wyodrębniłem te zagadnienia w niniejszej prezentacji moich osiągnięć naukowo-badawczych.

Mój dorobek w omawianym obszarze obejmuje wystąpienia na konferencjach naukowych oraz publikacje (w formie artykułów), które stanowiły rozwinięcie i doprecyzowanie tych wystąpień, niejednokrotnie w znaczącym stopniu. Podczas II Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Wyzwania XXI wieku” w Gdyni w 2009 roku wystąpiłem z referatem „Wyprzedzające a prewencyjne użycie siły”, a na podstawie tego wystąpienia opracowałem artykuł pod tym samym tytułem, wydany w roczniku Akademii Marynarki Wojennej „Międzynarodowe Prawo Humanitarne” [2010, t. I, s. 43–62]. Również w 2009 roku, wziąłem udział w Interdyscyplinarnej Konferencji Naukowej „Militaryzm rosyjski. Historia i współczesność” w Krakowie, prezentując referat „Doktryna obronna Federacji Rosyjskiej” i znacznie rozbudowując poruszone w nim zagadnienia w artykule *Prawo do użycia siły w doktrynie wojennej Federacji Rosyjskiej z 2010 roku* [„Kwartalnik Bellona”, 2012, nr 4 (671), s. 61–74]. W 2010 roku, podczas III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Międzynarodowe Prawo Humanitarne – Konflikt rosyjsko-gruziński w 2008 roku” w Gdyni, miałem okazję zaprezentować referat „Agresja czy samoobrona? Analiza użycia siły przez Gruzję w 2008 roku w świetle prawa międzynarodowego” i następnie przedstawić analizę tego zagadnienia w artykule *Agresja czy samoobrona? Prawo Gruzji do użycia siły w sierpniu 2008 roku* [rocznik „Międzynarodowe Prawo Humanitarne”, 2011, t. II, s. 87–106]. Omówieniem konkretnego przypadku użycia siły, który dotyczył cywilnego statku powietrznego, zająłem się natomiast w wystąpieniu „Zasady podjęcia działań przy użyciu siły wobec statków powietrznych (*USS Vincennes Incident*)”, podczas IV Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „Międzynarodowe Prawo Humanitarne – Zasady podjęcia działań przy użyciu siły” w Gdańsku w 2011 roku – tekst wystąpienia został następnie znacznie poszerzony i uzupełniony, przyjmując postać artykułu *Zasady podejmowania działań przy użyciu siły wobec statków powietrznych na przykładzie incydentu z USS „Vincennes”* [rocznik „Międzynarodowe Prawo Humanitarne”, 2012, t. III, s. 113–148].

Międzynarodowe prawo praw człowieka

Badaniami w zakresie międzynarodowego prawa praw człowieka zająłem się w 2007 roku w związku z objęciem funkcji koordynatora Ośrodka Praw Człowieka UJ (od 2011 roku noszącego nazwę „Ośrodek Międzynarodowego Prawa Humanitarnego i Praw Człowieka WPiA UJ”). Początek pełnienia tej funkcji zbiegł się z trzecim, końcowym etapem realizacji projektu „Edukacja dla Integracji – Partnerstwo na Rzecz Uchodźców” (lata 2007–2008), w ramach Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL (numer projektu I0503) Europejskiego Funduszu Społecznego – podczas tego etapu sprawowałem funkcję koordynatora projektu. Kolejnym projektem z zakresu praw człowieka (konkretnie zaś – praw pacjenta), w którym wziąłem udział, był projekt „Przejrzystość Refundacji Leków w Polsce – Onkologia” (lata 2009–2010), w ramach Programu Operacyjnego UE „Kapitał Ludzki” Europejskiego Funduszu Społecznego. Podmiotem zarządzającym projektem było

Stowarzyszenie CASPolska, a mój udział w I etapie projektu polegał na współpracy w opracowaniu raportu zerowego pt. „Stan prawny w zakresie refundacji leków onkologicznych w Polsce” oraz raportu kończącego I etap projektu pt. „Przejrzystość decyzji administracyjnych w kontekście refundacji leków w Polsce w zakresie onkologii”. Trzecim zrealizowanym przeze mnie projektem w omawianym obszarze był projekt naukowo-dydaktyczny finansowany przez Ministerstwo Obrony Narodowej i administrowany przez Instytut Studiów Strategicznych „Prawa kobiet w konfliktach zbrojnych i w wojsku”. Jako członek zespołu badawczego (razem z Wojciechem Burkiem i Piotrem Łubińskim), przeprowadziłem analizę stanu regulacji i stopnia ochrony praw kobiet w siłach zbrojnych w okresie pokoju i w czasie konfliktu zbrojnego, a następnie, wraz z pozostałymi członkami zespołu, przygotowaliśmy materiały dydaktyczne z tego zakresu i w 2012 roku przeprowadziliśmy szkolenia w wybranych jednostkach wojskowych na terenie Polski.

Pełnienie funkcji koordynatora Ośrodka Praw Człowieka umożliwiło mi organizowanie studenckich konferencji naukowych poświęconych różnorodnym aspektom poszanowania i ochrony praw człowieka. W konferencjach tych brali udział studenci z różnych ośrodków akademickich, a przygotowując te wydarzenia, współpracowałem z organizacjami pozarządowymi, m.in. z Amnesty International Polska i Centrum Pomocy Prawnej im. Haliny Nieć. W 2011 roku byłem przewodniczącym komitetu organizacyjnego Konferencji Naukowej „Ochrona praw człowieka w wymiarze regionalnym” w Krakowie. Pokłosiem tej konferencji stała się publikacja w wersji elektronicznej *Ochrona praw człowieka w wymiarze regionalnym* [Ośrodek Międzynarodowego Prawa Humanitarnego i Praw Człowieka, Kraków 2012, s. 164], która została wydana pod moją redakcją naukową. W 2013 roku przewodniczyłem komitetowi organizacyjnemu Konferencji Naukowej „Kaukaz Przez Pryzmat Praw Człowieka” w Krakowie, wygłosiłem również referat inauguracyjny „Wprowadzenie do sytuacji prawnomiędzynarodowej na Kaukazie”. W latach 2013–2014 byłem ponadto recenzentem artykułów publikowanych w studenckim czasopiśmie „Przez Pryzmat Praw Człowieka”, wydawanym przez Ośrodek Międzynarodowego Prawa Humanitarnego i Praw Człowieka WPiA UJ. Miałem również okazję popularyzować wiedzę z zakresu praw człowieka w dyskusjach, jakie odbywały się po seansach filmowych w ramach objazdowych festiwali filmowych „*Watch Docs – Prawa Człowieka w Filmie*” (edycje 7–12, lata 2009–2014) organizowanych przez Helsińską Fundację Praw Człowieka i Społeczny Instytut Filmowy (oraz od 2012 r. przez Fundację Autonomia).

Prawo karne międzynarodowe

W porównaniu z przedstawionymi wyżej działaniami prawa międzynarodowego publicznego, prawem karnym międzynarodowym zajmuję się od niedawna, i to w dość ograniczonym zakresie, ponieważ jak dotąd moja działalność naukowo-badawcza w tej sferze dotyczyła problematyki zbrodni międzynarodowych i przestępstw o charakterze międzynarodowym oraz aspektów organizacyjnych i funkcjonowania międzynarodowych trybunałów karnych. Co prawda akty terrorystyczne traktowane są jako przestępstwa o wymiarze międzynarodowym, jednak większość publikacji z mojego dorobku naukowego (przedstawionych powyżej) odnosi się w kompleksowy sposób do tej formy przestępczej

działalności i dopiero w 2013 roku podjąłem się badań, w których akty terrorystyczne analizowane są *stricte* z perspektywy prawa karnego międzynarodowego. Badania te zainicjowałem moim wystąpieniem „Czy akt terrorystyczny może stanowić zbrodnię ludobójstwa?” podczas VI Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej Międzynarodowego Prawa Humanitarnego „Ludobójstwo jako zbrodnia międzynarodowa” w Gdańsku w 2013 roku, wykazując istotne różnice zachodzące między terroryzmem i ludobójstwem. Moje przemyślenia w tym temacie zawarłem następnie w artykule *Czy akt terrorystyczny może stanowić zbrodnię ludobójstwa?*, opublikowanym w roczniku „Międzynarodowe Prawo Humanitarne” [2014, t. V, s. 124–166]. Instytucją prawa karnego międzynarodowego, analizowaną przeze mnie w kontekście regulacji międzynarodowych dotyczących terroryzmu, była zasada *aut dedere aut iudicare* – podczas Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej „50 lat konwencji tokijskiej – bezpieczeństwo żeglugi lotniczej z perspektywy przestrzeni powietrznej i kosmicznej” w Warszawie w 2013 roku wygłosiłem referat „Zasada *aut dedere aut iudicare* w konwencjach międzynarodowych dotyczących terroryzmu lotniczego”, który stał się później kanwą dla ujmującego szerzej badany problem artykułu *Klauzula aut dedere aut iudicare w konwencjach międzynarodowych dotyczących bezpieczeństwa żeglugi powietrznej* [rozdział w publikacji „50 lat konwencji tokijskiej – bezpieczeństwo żeglugi lotniczej z perspektywy przestrzeni powietrznej i kosmicznej. Księga dedykowana Profesorowi Markowi Żyliczowi” pod redakcją Zdzisława Galickiego i Katarzyny Myszony-Kostrzewy, Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Prawa i Administracji UW, Warszawa 2014, s. 105–125].

Do istotnych osiągnięć w zakresie badań naukowych dotyczących prawa karnego międzynarodowego zaliczam mój udział w międzynarodowym projekcie badawczym „The Historical Origins of International Criminal Law”, prowadzonym wspólnie przez Centre for International Law Research and Policy, European University Institute (Department of Law), Peking University International Law Institute oraz City University of Hong Kong i koordynowanym przez Mortena Bergsmo (Peking University Law School), Wui Ling Cheah (National University of Singapore) i Ping Yi (Peking University Law School); w ramach tego projektu opracowałem artykuł *The Concept of Genocide in the Trials of Nazi Criminals before the Polish Supreme National Tribunal*, który jako jeden z rozdziałów ukazał się w drugim tomie publikacji “Historical Origins of International Criminal Law”, pod redakcją Mortena Bergsmo, Wui Ling Cheah i Ping Yi [Torkel Opsahl Academic EPublisher, Brussels 2014, s. 639–696]. Podczas realizacji tego projektu przeprowadziłem badania naukowe w Oddziale Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie, korzystając w tym celu z dokumentów znajdujących się w zasobie archiwalnym IPN. Do zagadnienia zbrodni ludobójstwa powróciłem w 2018 roku, organizując w Krakowie międzynarodową konferencję naukową „The Seventieth Anniversary of the Adoption of Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide” (byłem zastępcą przewodniczącego komitetu organizacyjnego) i prezentując w jej trakcie referat „Pseudo-Medical Experiments as a Form of Biological Genocide in the Trial of Rudolf Hess”.

Problematyką międzynarodowych trybunałów karnych zająłem się w ramach prac nad monografią zatytułowaną „Sądy i trybunały oraz pozasądowe sposoby załatwiania sporów międzynarodowych: perspektywa polska” pod redakcją Brygidy Kuźniak [Wydawnictwo

C.H. Beck, Warszawa 2015]. Mój wkład w powstanie tej monografii to współautorstwo trzech rozdziałów poświęconych wspomnianej problematyce – dwóch napisanych wspólnie z Magdaleną Makielą [*Międzynarodowy Trybunał Karny: prezentacja instytucji w świetle polskiego stanowiska negocjacyjnego*, s. 67–84; *Zaangażowanie Polski w rozwój i funkcjonowanie międzynarodowego sądownictwa karnego*, s. 135–150] oraz jednego rozdziału opracowanego wspólnie z Sylwią Sochacką [*Raporty Tadeusza Mazowieckiego w orzecznictwie Międzynarodowego Trybunału Karnego dla byłej Jugosławii*, s. 151–164].

Organizacje międzynarodowe

Moje badania w zakresie różnorodnych prawnych aspektów bezpieczeństwa międzynarodowego spowodowały, że w kręgu moich zainteresowań naukowych znalazła się działalność organizacji międzynarodowych, początkowo głównie ze względu na ich rolę w utrzymywaniu i przywracaniu pokoju i bezpieczeństwa, z czasem jednak poszerzyłem moje zainteresowania również o inne obszary aktywności tych organizacji.

Jednym z najważniejszych osiągnięć naukowo-badawczych w omawianym obszarze jest mój udział w pracach zespołu analityków z Instytutu Stosunków Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego oraz Instytutu Studiów Strategicznych w Krakowie nad polską propozycją Nowej Koncepcji Strategicznej Sojuszu Północnoatlantyckiego (w latach 2009–2010). Jako członek zespołu eksperckiego, miałem okazję m.in. zaprezentować, w trakcie jednego ze spotkań zespołu, referat pt. „Pomoc humanitarna i *nation-building* w strategii Sojuszu”. Jestem również jednym ze współautorów dokumentu stanowiącego wynik prac zespołu, opublikowanego w 2010 roku w polskiej i angielskiej wersji językowej przez Instytut Stosunków Międzynarodowych, pt. „Nowa Koncepcja Strategiczna Sojuszu Północnoatlantyckiego 2010. Nasza propozycja”. Za mój udział w przygotowaniu polskiej propozycji nowej koncepcji strategicznej NATO zostałem, razem z pozostałymi członkami zespołu eksperckiego, odznaczony przez Ministra Obrony Narodowej Brązowym Medalem „Za zasługi dla obronności kraju”.

Problematyka bezpieczeństwa w wymiarze regionalnym w ujęciu organizacji międzynarodowych była przedmiotem analizy w artykułach naukowych, które opublikowałem w dwóch opracowaniach zbiorowych. Działalność i osiągnięcia Unii Zachodnioeuropejskiej w zakresie bezpieczeństwa europejskiego przedstawiłem w artykule *Rola Unii Zachodnioeuropejskiej w kształtowaniu europejskiego bezpieczeństwa i zbiorowej obrony*, wydanego w opracowaniu „Prawo organizacji międzynarodowych wobec problemów współczesnego świata. Księga Jubileuszowa dedykowana Pani Profesor Genowefie Grabowskiej” pod redakcją Barbary Mikołajczyk i Joanny Nowakowskiej-Małuseckiej [Oficyna Wydawnicza Edward Mitek, Bydgoszcz–Katowice 2014, s. 358–378]. Z kolei kontrola zbrojeń w Europie w ramach współpracy państw w okresie „zimnej wojny” i po upadku systemu bipolarnego, odbywająca się głównie pod auspicjami KBWE/OBWE, stała się przedmiotem analizy w moim artykule *Traktat o konwencjonalnych siłach zbrojnych w Europie – założenia i mechanizmy implementacji*, który ukazał się w opracowaniu „Kategoria bezpieczeństwa w prawnym wymiarze Unii Europejskiej” pod redakcją Stefana

M. Grochalskiego [Wyższa Szkoła Biznesu w Dąbrowie Górniczej, Dąbrowa Górnicza 2013, s. 39–48].

W szerszym wymiarze prawem organizacji międzynarodowych zająłem się w publikacjach zatytułowanych „Organizacje międzynarodowe”, wydawanych sukcesywnie przez Wydawnictwo C.H. Beck w ramach serii wydawniczej „Skrypty Becka” (Warszawa 2008, wyd. 3, s. 278; Warszawa 2013, wyd. 4, s. 360; obie publikacje opracowane wspólnie z Brygidą Kuźniak) oraz w serii „Podręczniki Prawnicze” (Warszawa 2017, wyd. 5, s. 472; opracowane wspólnie z Brygidą Kuźniak i Mileną Ingelevič-Citak). Wymienione publikacje, choć wydane i zakwalifikowane jako podręczniki akademickie, w rzeczywistości spełniają wymagania monografii naukowych i stanowią swoiste uporządkowanie i skonkretyzowanie wiedzy na temat międzyrządowych i pozarządowych organizacji międzynarodowych.

Wśród moich pozostałych publikacji, które dotyczą organizacji międzynarodowych, znalazły się artykuły poświęcone Unii Europejskiej i Międzynarodowemu Komitetowi Czerwonego Krzyża (MKCK). W opracowaniu zbiorowym „Unia Europejska a prawo międzynarodowe: księga jubileuszowa dedykowana prof. Elżbiecie Dyni” pod redakcją Lidii Brodowski i Dagmary Kuźniar-Kwiatek [Oficyna Wydawnicza „Zimowit”, Rzeszów 2015], miałem okazję zaprezentować, jak w amerykańskich podręcznikach akademickich postrzegany jest proces integracji państw europejskich w ramach UE oraz prawo unijne (*Integracja europejska i prawo UE w amerykańskich podręcznikach*, s. 233–240]. Natomiast w publikacjach dydaktycznych wydanych przez Wojskowe Centrum Edukacji Obywatelskiej [„Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych. Materiał szkoleniowy dla szeregowych” pod redakcją Zbigniewa Falkowskiego, Warszawa 2013; „Międzynarodowe prawo humanitarne konfliktów zbrojnych” pod redakcją Zbigniewa Falkowskiego i Marcina Marcinko, Warszawa 2014], w ramach rozdziałów zatytułowanych *Międzynarodowy Ruch Czerwonego Krzyża i Czerwonego Półksiężycy* [publikacja z 2013 roku – s. 47–66; publikacja z 2014 roku – s. 95–130], przedstawiłem charakter prawny oraz cele i zadania MKCK, uznawanego za *sui generis* podmiot prawa międzynarodowego.

Praktyczną formą zastosowania mojej wiedzy na temat organizacji międzynarodowych stała się opinia prawna, wydana w 2010 roku wspólnie z Marcinem Chruścińskim na zlecenie Instytutu Nafty i Gazu w Krakowie, dotycząca charakteru i skutków prawnych sankcji niewojskowych nałożonych przez Radę Bezpieczeństwa ONZ na Iran oraz charakteru i skutków prawnych sankcji nałożonych przez Unię Europejską na Iran. Sankcje te zostały nałożone w związku z prowadzonym przez to państwo programem nuklearnym i objęły szereg gałęzi przemysłu zmonopolizowanych przez władze irańskie, w tym przemysł naftowy.

Inne działy prawa międzynarodowego publicznego

W trakcie mojej pracy naukowo-badawczej sporadycznie zajmowałem się również innymi niż wymienione wyżej zagadnieniami z zakresu prawa międzynarodowego publicznego, zazwyczaj w związku z udziałem w konferencji naukowej lub propozycją opracowania artykułu dotyczącego określonej problematyki regulowanej prawem

międzynarodowym. W 2009 roku pełniłem funkcję opiekuna naukowego i koordynatora merytorycznego projektu „Kosowo rok po ogłoszeniu niepodległości – perspektywy na przyszłość”, realizowanego przez Koło Studentów Stosunków Międzynarodowych UJ i Sekcję Prawa Międzynarodowego Publicznego TBSP UJ. W ramach pełnienia tej funkcji wziąłem udział w wyjeździe badawczym do Kosowa, by na podstawie stanowisk i rzeczywistych działań władz Kosowa oraz obecnych w Kosowie organizacji międzynarodowych ocenić, jak Kosowo radzi sobie z uzyskaną suwerennością. W 2011 roku brałem udział w Ogólnopolskiej Konferencji Interdyscyplinarnej „Arabska Wiosna”, zorganizowanej w Krakowie w ramach II Zjazdu Alumnów Akademii Młodych Dyplomatów. Podczas tej konferencji wystąpiłem z referatem pt. „Kwestia państwowości Palestyny po Arabskiej Wiośnie z perspektywy prawa międzynarodowego”. Na podstawie tego wystąpienia przygotowałem artykuł *Kwestia państwowości Palestyny z perspektywy prawa międzynarodowego* [„Prawo i Polityka”, 2015, nr 6, s. 93–129], w którym przeanalizowałem każdy z elementów składających się na podmiotowość państwa w odniesieniu do Autonomii Palestyńskiej.

W ramach opracowania zbiorowego zatytułowanego „Prawo dyplomatyczne i konsularne – wykład wprowadzający” pod redakcją Brygidy Kuźniak [Wydawnictwo C.H. Beck, Warszawa 2015] przypadło mi w udziale przygotowanie rozdziałów poświęconych przywilejom i immunitetom dyplomatycznym i konsularnym, zarówno rzeczowym, jak i osobowym [*Przywileje i immunitety dyplomatyczne*, s. 63–82; *Przywileje i immunitety konsularne*, s. 83–102]. Publikacją o kompleksowym charakterze, obejmującym różne zagadnienia z zakresu prawa międzynarodowego, jest natomiast artykuł napisany wspólnie z Bartoszem Rogalą, dotyczący aktualnej sytuacji na Ukrainie [*The Ukrainian crisis: A test for international law?*, opublikowany w „Polish Review of International and European Law”, 2016, vol. 5, No. 1, s. 37–71] – w artykule tym poddano analizie nie tylko kwestie bezpośrednio związane z konfliktem zbrojnym, takie jak użycie siły na terytorium Ukrainy, kwalifikacja prawna konfliktu czy problematyka okupacji Półwyspu Krymskiego, lecz także rolę organizacji międzynarodowych w działaniach nakierowanych na rozwiązanie kryzysu, podejmowane w tym celu środki dyplomatyczne oraz znaczenie i skuteczność prawa międzynarodowego w rozwiązywaniu tego rodzaju sytuacji kryzysowych.

01.03.2020